

Adatok a' szent-ferenczrendiek' történetéhez honunkban.

IX.

Szent Katalini kolostor.

Ez az esztergomi érsekségben, Posony vármegyében, Nagyszombattól a' karpátok felé három órányi távolságra létezett. A' világ' zajától százados tölgéből által elszigetelt kies épület' regényes fekvését maga a' természet' Ura a' szigorubb életük' számára alkotta. A' 15-dik század' vége felé egy dejthai, e' téren barmait imádkozva legeltető pór' indítványozására, kit sz. Katalin szüz és vértanu' megjelenése gyakrabban boldogított, ugyanazon város' községe a' kijelelt helyen fából kápolnát alakított sz. Katalin' tiszteletére. E' hely már kezdetben szentnek ismertetvén, leginkább Husvét és Pünkösd' másodnapján látogattatott. Később az ország' minden részéről rang-különbség nélkül ide zarándokoskodott az ajtatos nép.

Az ide sereglett zarándokok közül nagyságos Apponyi Jánost akarom kiemelni, ki áthatva a' hely' ajtatosságra vonzó szellemétől, atyja' udvarának pompáitól és sikamlós gyönyöreitől bucsut vévén, a' kápolnától nem messze fekvő barlangban, mellyet a' mai már romban heverő templom' szentélyének baloldala rejt, remete életre szentelte magát, 's szigorral párosult elmélkedő élete egy évig tartott. Ez alatt öt fényes rokonai és jó barátai, a' szülői udvar' örömeinek élvezésére kiszámított cselekkal csalogatták; kérve, származásának tündérképe elibei tartásával, végre mennydörgő fenyegetésekkel is iparkodtak őt visszariasztani a' fényes család' diszét homályosító alacson élettől; de hasztalan, az isteni malaszt edzette kebelnek köszirtjein eltompult minden csalfa fegyverük. Végre erőszak váltotta föl a' csábót. Izmos karoktól ragadtatik a' szülői kebel óhajtott kincs, de az illő fogadtatására ritka tapintattal készült diszitmény gyász ravatala, az atyai ház pedig temetője lett. Meghalt szivrepedésben.

A' sz. Katalini magány, melly most már az ifju Apponyi' szentnek nevezett barlangjával gazdagodott, Isten ő felsége' kegyelemtárának tartatott. Az emberi erőt fölülmuló itt törtéteknek, hosszu a' sora. Gróf Erdődy Kristóf mint a' vidék' ura, szeretett nejével, született Ungnod Anna Mariával kezett fogva, Isten' dicsőségét terjesztendő, a' történt csudák' emlékéit örökítendő, sz. Katalin' tiszteletére a' fakápolna' helyén csinos kis templomot és 12 személyre kolostort épített, mellybe 1618-ban a' szerzetet be is igtatta, évenkint kiszolgáltató 250 öl tüzelő fa, és 5 akó bor alapítványi járandóságot biztosítván számára. Idővel a' kolostortól egyforma és arányos távolságban hét kápolna épült, mellyeket

VIII. Orbán pápa Roma' hét templomainak bucsujával gazdagított, később hozzájuk adatott a' korona'gyémántjaként ragyogó loretoimi kápolna. Noha az évnek vasár- és ünneppnapjai népesek valának, de a' Husvét után következő első vasárnap, szent Katalin és Pünkösd' másod napja, mint a' töredelmesség' kijelelt ünnepei, amazokat diszre és sokaságra fölülmutták annyira, hogy ezeken a' napokon a' nagy-szombati kolostor' segedelmével 30 gyóntató atyánál több működött, és 8,000 embernél több részesült a' poenitentzia-tartás' szentségében. Sasvárra zarándokoskodók, e' szent helyet meglátogatni el nem mulasztották.

Kolostorunk mentől jobban el vala szigetelve a' világ' tarka zajától, a' többször kitört forradalmak' idején annál inkább ki vala téve, egyes vagy általános megtámadásoknak. Többi közt veszélyes évnek lehet tenni az 1545-öt, mikor R á k ó c z y György, és ennek Nagy-Szombatig és Posonyig felhatott zabolátlan pártosai a' kolostort kirabolták, 's kipu sztították; a' kifeszített ablakokat és ajtókat összetörték, az oltárokat megfertőztetve, vad rakonczátlansággal lerombolták, összezuzták, a' falakat és az épület' földelét fegyverrel feldúlták, az atyák csak ügyes futásnak és az erdők' bonyolodott rejtvényeinek köszönhették életüket. Még ez évben visszatérvén lakukba az atyák, más kolostoroktól és némelly jótévéktől nyert segélylyel a' kis templom' helyére, melly szentélynek maradt, roppant és nagyszerűt építettek, mit gróf Erdődy Gábor az alapító' méltó fia, annyira tudott méltatni, hogy a' szük kolostor' falait ledöntetvén, a' nagy kiterjedésű templommal arányos kolostort tervezett, de kora halála annak kivitelét ajtatos neje-, született gróf A m a d e Judithára bizta. Az új épület 1646-ban már készen állott, de a' templom' belső diszét csak későbbben nyervén, nem előbb mint 1701-ben mélt. M a t y a s o v s z k y László nyitrai püspöktől szenteltethetett föl 8 oltárral.

Az alig fölépült kolostort 1663-ban a' tatárokkal egyesült törökök kirabolták, a' templom' oltárait fölporzósították, a' mit ezek' dühe megkimélt, azt a' törököket nyomba üző császári katonák pusztították el; az ide mint menhelyre sereglett környékbeli nemeseket és birtokosokat részint leölve, részint az atyákkal együtt megsebesítve, mi több ruhájoktól megfosztva, a' templom és kolostor' edényeit pedig elorozva. Leopold császár ezen féktelen merénnyt megbozulandó, többet a' czinkosok közül halállal büntetett, a' kolostor' kármentesítésére a' posonyi kamara' pénztárából fölveendő 450 forintot utalványozott, mellyet hálás köszönettel föl is vettünk. 1683-ban Tökölyi Imre, 1703-ban R á k ó c z y Ferencz zaklatásainak vala a' kolostor kitéve. Utóbbi alatt az uralgó katonai szigor miatt a' katonaság nem merte egye-

nesen megtámadni a' kolostort, de igen is közvetöleg tudnillik az épület' legrejtettebb helyein, a'hordókban, zsidöbönben, szalonna közt, a' kenyérmarában császári katonákat kerestek, mit széles kedvük császárnak keresztelt, azt kezük ott nem hagyta. **Bercsényi Miklós** semtei várparancsnok (az erény az ellenségben is dicsérendő), a' zaklatások' eskütt ellenése, sőt bosszulója, a' kolostor' kárát kipótlandó, a' most hatalmában lévő nagyszombati uradalomból kikapni szokott járandóságunkat készséggel utalványozta: „Vevén ezen commissiomat esztergomi érsekségbeli nagyszombati curiához tartozandó jószág-
nak rendelt tisztjei, valaminemü fundatiója vagy on szent katharinai pater Franciscanusoknak említett érsekségtől, asztat mult esztendőkbén tartatott mód szerint Quietantiajránt plenarie exolvalyiak, külembet se cselekedvén. Datum Szenthe Várában die 30-a 7-bris Ao 1704. GB. Miklós. 1755-ben az ujonczok' czélszerű neveltetése miatt itt a' provincia' költségen alapból uj szárny emeltetett.

II. József császár' eltörlesztő magas rendelvénye 1786-ban septemberhó' 5-én délután $\frac{3}{4}$ 4 olvastott fel. Mennyire meglepő, ép annyira szivrepesztő vala ennek hallása. A' kegyelmek' kutforrásától, a' hivatásunkkal igen megegyező helytöli elválás' tudata, a' többnyire aggott és öszbeborult atyák' kebelét megrázta, 's fájdmuk sűrű könyvekbe tört ki. **Kolmosy Nep. János** biztos mindent, még az élelmezési szereket is, mellyeket a' felsőbb rendelmény a' főnök' rendelkezésére bizott, szorosán elzárt, meghitt vendégeivel dusan lakomázott, midön a' hátramaradt atyáknak élelmét fősvényen mérte ki. Végre a' főnök azon fenyegetésére, hogy őt számadás alá vonandja, kijózanodott. 1787-ben januar' 22-én végkép átadott a' kolostor.

Királyi biztosok által a' vallásalap' számára letartott minémüség és mennyiség itt következik: A' kolostor' pénztárában találtatott 510 frt; alapítványi tőke 7477 frt. 1798-ben, tehát tiz év mulva, a' kolostor, templom, toronyba maradt harangok, pajta, három rét, gyümölcsös kert, tó, árverés' utján gróf **Apponyi József** birtokába került 1,500 frtért. Az egész, 666 szerzőnek műveiből álló könyvtár Budára szállitatott, nemkülönben egy, hét arany nehézségü tányér; 29 latot nyomó 16 gyémánt-, 19 rubin-, és 11 félgyöngygyel kirakott ezüst kereszt, 14 ezüst, jól megaranyozott kehely, ugyanannyi tányérral, 427 $\frac{3}{4}$ lat. Két ezüst megaranyozott ciborium 131 lat. Egy ezüst monstratorium, 251 lat. Négy ezüst lámpás, 248 $\frac{1}{2}$ lat. Ezüst kereszték, kannák, tányérok, füstölő, hajócska, kanál, korona, emlékek, láncz's könyvekről leszedett ezüst, összesen 349 lat. Különféle színü 65 casula, 11 pluviale, 10 pár dalmatica; szóval: a' réztől kezdve le egész az üvegkan-

nákig, minden a' sekrestyében talált fehér ruha, a' templom' minden butorzata Budára tétetett át. 1792-ben a' diószegi templomba szállitatott az orgona, szónoki szék, némelly képek, kemény fából készült padok, és a' szentély' fölszedett márvány kövei, de mi áron? nem tudjuk. 1798-ban a' toronyból levettettek a' harangok, a' nagyszombati harangöntő megvette a' három nagyobbat, a' hátramaradt 4 kis harang 1808-ban még a' templom üres falai közt függött. A' kert, mellyben csupa nemesített gyümölcsfák valának, 10 évig bérbe adatott, a' vallásalapnak jövedelmezendő.

A' templom' illy homlokiratu sirboltjába:

LeX VVLt fata IVbent hIC stlrps ErDoDla sIste
QVo Debes IbIs, sors ea flnIs erIt.

temettetett az Erdődy család; így kegyelmes gróf Erdődy Ádám nyitrai, Gábor egri püspökök, György arany gyapjas vitéz és országbirája ide temettetek. A' kolostor' eltörlesztése után a' gazdag sirbolt aggott katonák' őrizetére bízott. 1792-ben majus' 10-én pedig az épületi gondnokra, ki 1793-ban föltörvén a' sirboltot és a' koporsókat, az ott talált kincset elorozta. Legnagyobb zsákmányt adott az egész püspöki diszben, a' pedumot is ide számítván, eltemetett egri püspök.

A' kolostor nem csak az ujonczok' alapos neveltetéséről, de leginkább a' recollectorum szigor- és fegyteljes életéről is vala nevezetes. Ezek a' kolostor' legrejtettebb részében valódi zárdát képeztek, fölvételük és tartózkodásuk' ideje a' főnök' rendelkezésétől függött. Elmélkedés és sanyargatás' minden neme vala föladatuk. Rendes zsolosmákon kívül, melyekre mindnyájan megjelentek, a' főnöktől kitüzött atya' vezénylete alatt ajtatoskodtak; az elmélkedés' óráiban két részre oszlottak, az ugy nevezett remeték a' kertben e' czélra készített barlangokban huzták meg magokat, hol puszta föld vala ágyuk, midön amazok puszta, hideg szobákba vonultak. Igen egyszerű asztalukat, szent-írás- és sz. atyákból történt olvasás fűszerezte; záradéku naponkint asketicus fölolvasást tartottak. Illy tanoda csak edzett szerzeteseket képezhetett. Nevezetessé lett **Schimberger Hypolit** atya, érdemesült szónok, elnök, tanácsnok és őrnök, ki 30 évig minden hust és gyümölcsöt nélkülözvén, csak fekete kenyeret és vizet, hetenkint háromszor fözeléket evett, testét böjtölés, verés és virrasztások által sanyargatta. Barlangja' hü és elidegenithetlen lakójától, az őt 32 éven át kinzó gyiktől midön kinoztatott, Jézus' szent Máté írta kinszenvedését szokta mondani. Az ország' nagyjai lelki terheiktől menekülendők őt meglátogatták, III. Károly király magát ismételve ajtatos imáiba ajánlotta. † 1727-ben junius' 13-án, életének 88. évében.